

OD MOTIVACIJE IGROKAZOM DO UČENJA JEZIČNIH SADRŽAJA

Nataša Gjuran
Osnovna škola dr. Vinka Žganca
Zagreb

SAŽETAK: Važna odrednica učenja kroz igru je brže i kvalitetnije zapamćivanje nastavnih sadržaja. Nastava koja ima elemente zanimljivog i poticajnog učeniku je izrazito prihvatljiva jer nastavne sadržaje uči s lakoćom. Učeniku petoga razreda osnovne škole mogu se ponuditi zanimljivi igrokazni motivacijski sadržaji te nakon toga obraditi sukladna nastavna jedinica iz jezika.

Ključne riječi: igrokazna motivacija, peti razred osnovne škole, struktura nastavnoga sata, obrada vokativa, sklonidba imenica.

I.

Važna značajka učenja kroz igru je brže i kvalitetnije zapamćivanje nastavnih sadržaja. Učeniku petog razreda mogu se ponuditi motivacijski sadržaji u samom igrokazu, a nakon toga se može obraditi sukladna nastavna jedinica iz hrvatskoga jezika.

Igrokaz je jednostavno dramsko djelo namijenjeno djeci. Igrokazna motivacija otvara različite mogućnosti za prihvaćanje sadržaja svih područja nastavnog predmeta Hrvatski jezik dovodeći do unutarpredmetnog povezivanja sadržaja. Jezični su sadržaji učeniku ponekad izrazito monotoni i teški, a ovakvim pristupom postaju jednostavniji i brže se usvajaju. Učenje jezika može se ostvariti u integracijskom igrokazno-jezičnom modelu u kojemu igrokaz postaje i lingvometodički predložak. Jedan od modela igrokazne motivacije je igrokazni predložak integracijski povezan višestrukim jezičnim aktualizacijama koji učenika vodi do znanja kroz igru. Učenik ponajprije interpretira igrokaz (dramsku nastavnu jedinicu), a istodobno se na prikladan način njegovoj životnoj dobi intenzivno bavi i jezičnim problemima.

II.

Radost prihvaćanja i usvajanja važnih jezičnih činjenica otvara učniku bolje prihvaćanje sadržaja u daljnjem školovanju te razvija razinu samostalnosti za uspješno snalaženje u svijetu jezičnih teorijskih i praktičnih problema. Učenik, suočen s problemom učenja jezika kroz igrokaz, dolazi do potrebnih znanja te postaje sigurniji u svoje istraživačke sposobnosti. Upoznavanje s dijaloškom formom igrokaza široko mu otvara bogatstvo komunikacijskog svijeta i uči ga temeljnim komunikacijskim vještinama pomoću odgojnog zadatka u nastavi.

Učenikova uživiljenost u tijek stvaranja igrokazne izvedbe dovodi do pozitivnijega i opuštenijega radnog ozračja. Povećava se razina „socijalne osviještenosti (naročito kroz igranje uloga)”¹ te pomaže već motiviranim učenicima u „emocionalnom sazrijevanju pripremajući ih za život u svijetu odraslih.”²

III.

PRIMJER PRVI: Od motivacije igrokazom do obrade vokativa

Primjer iz prakse realiziran je na predlošku **igrokaza Grigora Viteza Plava boja snijega**³ koji je za glazbeno kazalište prilagodio Richard Simonnelli. Jezična jedinica kojoj je igrokaz motivacija je **obrada vokativa**. Satu obrade vokativa prethodila su dva uvodna sata lutkarstva.

Učenici su na sat donijeli tkanine, spužve, reciklirane materijale, vunu, papire itd. Nakon pročitane igrokaza učenici su izabrali lutku iz igrokaza koju žele izrađivati.

Većina učenica se odlučila za izradu lutke kraljevine Krizanteme koja je u većini ostvaraja imala dugu kosu, raskošnu odjeću i krunu od raznih materijala. Muški je dio razrednog odjela bio podijeljen u izboru, neki su izrađivali dvorskoga mudraca Kladevalja, neki su se učenici odlučili za izradu kralja Blentoslava, a neki su imali sjajne zamisli za izradu generala Razbinosa i pastira Lakopera. General Razbinos je imao vojničku odoru s brojnim metalnim ukrasima a pastir Lakoper je bio nježnije građe i skladnije odjeven.

¹ Anna Scher – Charles Verrall, *100+ ideja za dramu*, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb, 2005, str. 21.

² Isto.

³ Nada Babić – Dinka Golem – Dunja Jelčić, *Dveri riječi, hrvatska čitanka za peti razred osnovne škole*, Profil, Zagreb, 2004, str. 143.

Za izradu lutaka bila su dovoljna planirana dva sata.

Izrazito važan odgojni element ovakvog zadatka je izbjegavanje uobičajenih podjela poslova po spolnoj pripadnosti. Svi su učenici u razredu sudjelovali u izradi lutaka, čak i oni koji nisu vješti u rezanju, krojenju i šivanju, a neki su se prvi put susreli s takvom vrstom posla. Bilo je pravo zadovoljstvo gledati učenike u takvom radnom ozračju. Kreativnost ovakvog zadatka dovodi do ugodne i afirmirajuće situacije u razrednom odjelu.

Prije završetka drugoga sata učenici su birali najuspješnije izrađene lutke. Lutkama su dodjeljivani bodovi za uspješnost izrade i originalnost. Prosudbena skupina učenika je dodjeljivala bodove, a pobijedile su lutke s najvećim brojem bodova. Autori najuspješnijih lutaka su nagrađeni pljeskom, a lutke nastupom na satu izvedbe igrokaza.

Nastavni sat je započeo igrokaznom motivacijom. U razredu je bilo dosta zainteresiranih učenika za izvedbu igrokaza u razrednome lutkarskom kazalištu. Zanimljiva je činjenica da su se javljali za uprizorenje i učenici koji imaju karakteristike introvertiranosti u nastavnom procesu pa je prema tome lutka oslobađajući element i kao takvu je treba češće uvoditi u nastavni proces. Često su introvertirani učenici nedovoljno uklopljeni u razredni odjel pa su poželjna nastojanja učitelja da se takav učenik oslobodi strahova i afirmira među vršnjacima. Takav izrazito pozitivniji odnos prema školi urodit će pozitivnijim rezultatima u socijalizaciji i učenju.

Posebno je zanimljiv primjer učenika Denisa koji je u nastavnom procesu bio izrazito neuspješan. Nije imao podršku ni vršnjaka ni svoje obitelji. Negativne su ocjene bile njegova svagdašnjica. Spontano smo na satu ustvrdili da je Denis izrazito talentiran za lutkarstvo i u tom smjeru se intenzivno radilo na stvaranju pozitivne učenikove slike o sebi.

Učenik je postao prihvaćen i omiljen u razrednom odjelu, a njegove lutkarske improvizacije su nasmijale mnoge. U skladu s tim treba istaknuti da igrokaz može „imati terapeutski učinak”,⁴ zato ni jedan učitelj nikada ne bi smio zanemariti razinu odgojnog elementa u procesu stjecanja naobrazbe.

Izvedba igrokaza je odlično prihvaćena. Učenici su imali razloga biti ponosni na sebe i svoj rad. Scenske improvizacije su i učenicima koji

⁴ A. Scher – C. Verrall, n. d., str. 21.

sudjeluju u improvizaciji i učenicima koji se nalaze u ulozi promatrača izrazito zanimljive.

Sljedeći se zadatak odnosio na stvaranje priče o kraljevni Krizantemi koja se nalazila na vrhu najviše zgrade u kraljevini. Pastir Lakoper i kralj Blentoslav su u potrazi za kraljevnom i dozivaju je. Zadatak je trebalo osmisliti radom u paru te napisati dramski tekst s didaskalijama. Metodički gledano, učenici su stvarali lingvometodički predložak zasićen vokativima.

Nakon isteka zadana vremena učenici su i odglumili ono što je bilo napisano. Na pitanje: „Bez kojih riječi ne bismo mogli dozvati kraljevnu Krizantemu?” – učenici su odgovarali:

„Krizantemo, voljena, draga, kraljevno, kćeri...!”

Tako su učenici sami došli do nastavne jedinice iz hrvatskoga jezika, do obrade vokativa. Nakon odabira dviju tročlanih skupina učenici su se natjecali u pisanju vokativa na ploči tijekom zadane dvije minute. Igra je praćena u natjecateljskom duhu.

Na pitanje što misle o vokativu, učenik Luka je odgovorio:

„To je veseo i glasan padež!”

Učeničkov je stav bio jasan pokazatelj da su učenici afirmativno pristupili novoj nastavnoj jedinici iz jezika.

Zadatak koji je uslijedio realiziran je radom u paru. Uputa za rad je glasila: „Budite istraživači i pronađite što više informacija o vokativu služeći se udžbenikom i podijeljenim uručcima.”

Nakon isteka zadana vremena učenici su iznosili rezultate svoga rada. Većina je učenika usmeno i bez korištenja bilježaka iznosila rezultate istraživačkoga rada koji su bili jezično točni i uvjerljivi.

Za zadaću je trebalo napraviti umnu mapu na temu vokativa.

STRUKTURA NASTAVNOG SATA⁵

TIJEK SATA	OBLICI RADA	VRIJEME REALIZACIJE
izvedba igrokaza	skupni rad	4 minute
izricanje dojmova i pohvale	skupni rad	2 minute
pisanje dramskog teksta s didaskalijama	rad u paru	10 minuta

⁵ Tom su nastavnom satu prethodila uvodna dva sata izrade lutaka.

čitanje pismenih uradaka	rad u paru	8 minuta
imenovanje vokativa	čelni rad	1 minuta
natjecanje u pisanju vokativa	skupni rad	5 minuta
istraživački rad	rad u paru	10 minuta
čitanje rezultata istraživačkoga rada	rad u paru	4 minute
zadavanje zadaće – umna mapa	pojedinačni rad	1 minuta

Nastava koja ima elemente zanimljivosti i poticajnosti učeniku je izrazito prihvatljiva jer nastavne sadržaje uči s lakoćom. Samostalno istraživanje jezičnih zakonitosti kvalitetnije je i dulje se pamti, a učeniku daje poticaj za daljnje učenje.

Anonimna evaluacija provedena nakon dvaju pripremnih sati i sata motivacijske igrokazne forme s obradom vokativa ukazala je na afirmativne rezultate. Učenički su odgovori:

- „Lijepo je u biti u školi i igrati se.”
- „Lako sam zapamtila ime novoga padeža.”
- „Volio bih glumiti svaki dan.”
- „Volim kada smo svi veseli.”
- „Zanimljiv je taj padež dozivanja.”
- „Htjela bih biti kraljevna.”

Zanimanje će učenika za igrokaz zasigurno porasti ako se odluče za glumačko-improvizacijske pokušaje. Sadržaj se igrokaza može promotriti s razine lingvometodičkog predloška. Učenici u nastavku rada na igrokazu mogu temeljitije i jasnije otkriti jezične osobitosti hrvatskoga jezika u problemskoj nastavi.

IV.

PRIMJER DRUGI: Igrokaz kao motivacija za vježbu sklonidbe imenica

U strukturi sata usvajanje igrokazne forme realizirano je u uvodno-me, motivacijskom dijelu sata. Primjer iz prakse na predlošku igrokaza

*Prodavaonica na kraju grada*⁶ Nade Zidar Bogadi primjer je integracije nastavnih sadržaja s ciljem boljeg i kvalitetnijeg usvajanja jezičnih sadržaja prikladnom vježbom.

Pripreme su se radnje u razrednom odjelu odnosile na pobuđiva-nje znatiželje u učenika. Podijeljeni u pet skupina učenici su dobili sljedeće zadatke: vježbanje čitanja igrokaza, izrada ulaznica za predstavu, izrada plakata, izrada kostima za glumce i izrada scene.

S nestrpljenjem se iščekivao sat izvedbe igrokaza *Prodavaonica na kraju grada*. Kazališne ulaznice podijeljene su prije početka sata s velikim ponosom. Dogovoreno je da će dva učenika iz skupine koja je izrađivala ulaznice stajati pred razredom sa zadatkom da u razred nikako ne ulaze učenici bez odgovarajuće ulaznice.

Učenici iz iste skupine su prije sata u razredu napravili raspored sjedenja i preuredili razred za izvedbu igrokaza. Skupina koja je izrađivala plakat pomagala je u uređivanju razreda.

Bez učiteljeva utjecaja učenici su se dogovorili da će se posebno odjenuti i urediti za taj dan. Sudionici igrokaza su bili najnestrpljiviji. Vježbali su dijaloge u susjednom razredu. Pomagali su im učenici iz kostimografske skupine.

Nastavni sat je započeo izrazito pozitivnim ozračjem. Učenici glumci dočekani su u razrednom odjelu uz pljesak. Prodavač, veseo i radostan, pozdravio je s „Dobar dan!” Dijalozi kupca i prodavača su se izmjenjivali, a učenici su s veseljem pratili igrokaz i glumce nagradili pljeskom za trud.

Nakon igrokaza učenici su izrekli svoje afirmativne dojmove:

- „Uživala sam.”
- „Bilo je odlično.”
- „Najljepše pohvale za kostime.”

Djeca u petom razredu upravo pripadaju životnoj dobi kada je posebno potrebna i važna vršnjačka pohvala, koja uistinu nerijetko može biti dragocjena i rekreativna u životu mladih ljudi.

Slijedio je zadatak koji je bio usmjeren na pronalaženje imenica u navedenu igrokazu te osmišljavanju interijera prodavaonice pod nazivom *Kupujmo hrvatsko* u kojoj bi se navedene imenice prodavale. Učenici su dobili šarene papire na kojima su mogli pisati sve što su poželjeli.

⁶ N. Babić – D. Golem – D. Jelčić, n. d., str. 147.

Diskusija u razredu je bila dovoljan pokazatelj da je radno ozračje na zavidnoj razini, a učenici nisu ni primijetili da su jezične sadržaje rješavali bez uobičajenoga diskretnog nezadovoljstva. Tijekom ostvarivanja zadatka bili su usmjereni na rješavanje interijernih nedoumica prodavaonice i podjelu uloga.

Nakon isteka petnaest minuta učenici su podizanjem ruku pokazali da je zadatak priveden kraju. Rješenja zadatka su bila igrokazno originalna i jezično točna. Papiri su bili ispisani krilaticama – „Kupujmo hrvatsko (Šoping zabranjen)!” Uočene su nepoželjne strane riječi koje bi trebalo izbjegavati u razrednoj prodavaonici (dućan, šoping, šoping-centar, super cijene, skonto itd.), što podrazumijeva stvaranje učeničkih navika za uporabu hrvatskih (materinskih) riječi i u svagdašnjem govoru.

Većina je učenika obratila pozornost i na interijer prodavaonice i na riječi koje su se prodavale u njoj. Kupci i prodavači su se izmjenjivali u ulogama, pa su kupci gotovo uvijek inzistirali na dodatnim obavijestima o riječima koje su kupovali. Primjerice, Ivana je pitala prodavače jesu li sigurni da je riječ koju je željela kupiti hrvatska riječ i da će ju vratiti, ne bude li istina sve ono što je prodavač o njoj rekao.

Lea je, prolazeći pored prodavaonice na kojoj je pisalo „SUPER CIJENE”, nezadovoljno rekla prodavaču kako uopće ne želi sudjelovati u kupovini riječi stranoga podrijetla. Ana je, birajući riječ knjiga, upitala prodavača je li siguran da je knjiga imenica i zamolila ga da sklanja navedenu imenicu. Nakon uspješne sklonidbe odlučila se za kupnju.

Važno je učenike poučiti koliko je važno čuvanje jezičnoga blaga. Savjestan učenik je utjecajan jezični savjetnik svoje obitelji i može poboljšati razinu jezične komunikacije u obitelji.

Nakon dramske igre učenici su ubacivali napisane riječi u ukrašenu kutiju koju su nazvali čarobnom kutijom. Potom su se javljali za izvlačenje riječi koje su usmeno sklanjali.

Učitelj treba pripaziti da se u ovakvom zadatku komunikacijski dokažu svi učenici koji žele surađivati, a ne samo oni koji su najuporniji i najglasniji. Aktivniji učenici mogu se zaposliti dodatnim zadacima (dijeljenjem uručaka i ostalih materijala, brisanjem ploče, pospremanjem razreda...), a komunikaciju treba ostvariti i s mirnim i tihim učenicima koji nisu skloni verbalnim aktivnostima.

Poticaj je izrazito važan element afirmacije javnog nastupa stidljivih učenika. U situaciji davanja netočnog odgovora učitelj treba strpljivo i

taktički pristupiti učeniku ne vrijeđajući ga komentaram o neznanju. Često je verbalizacija misli uzrokom nedovoljno točnog odgovora.

„Postoji više dokaza koji podupiru shvaćanje da su djeca sposobna razumjeti više nego što mogu izreći”⁷ te u procesu komunikacije ne treba kruto zauzeti položaj „nadređenog” učitelja već suradnika u stjecanju znanja. Svrhovito je učenika usmjeriti na postupnost izražavanja misli i dati mu dovoljno vremena za objašnjenja i ne zbunjivati ga prečestim i sličnim pitanjima.⁸

Često učenike, koje stručnjaci detektiraju kao djecu s hiperaktivnim karakteristikama, možemo usmjeriti u igrokaznoj motivaciji na djelatnost koja će omogućiti „pražnjenje moguće nasilnosti i frustracije”⁹ te dovesti do trošenja viška energije u pozitivnom smjeru. Takav učenik može biti izrazito uspješan ako je korektno usmjeravan i uspješno potican u odgojno-obrazovnom procesu.¹⁰

Sljedeći je zadatak trebalo riješiti za domaću zadaću:

„Sklanjati navedene imenice iz prethodnog zadatka s ciljem detektivskog pronalaženja riječi u kojima su ostvarene glasovne promjene. Detektivski par, koji uoči najviše takvih imenica, dobit će pravo na imenovanje razrednih detektiva.”

Struktura nastavnoga sata¹¹

TIJEK SATA	OBLICI RADA	VRIJEME REALIZACIJE
pozdrav sudionicima igrokaza i najava	rad u skupini	1 minuta
izvedba igrokaza	rad u skupini	2 minute
izricanje dojmova i pohvale	rad u skupini	2 minute
pronalaženje imenica i osmišljavanje prodavaonice	rad u paru	15 minuta
izvedbe	rad u paru	15 minuta
izvlačenje imenica iz čarobne kutije i njihova sklonidba	pojedinačan rad	9 minuta
zadavanje zadaće; detektivski zadatak	rad u paru	1 minuta

⁷ David Wood, *Kako djeca misle i uče*, Educa, Zagreb, 1992., str. 104.

⁸ Isto.

⁹ Anna Scher – Charles Verrall, n. d., str. 21.

¹⁰ Isto.

¹¹ Tom je nastavnom satu prethodio sat vježbanja čitanja igrokaza, izrade ulaznica, plakata, kostima za glumce i izrade scene.

Učenici su, izlazeći iz razreda, glasno raspravljali o mogućoj realizaciji zadatka. Prijedlog je učenika na dopunskoj nastavi iz hrvatskoga jezika bio napisati zahvalnicu za najuspješniji detektivski par. Takav je zadatak, koji učenici rješavaju izvan razreda, relativna sigurnost da će se razmišljanje o jezičnim problemima aktualizirati i izvan škole.

Sljedeći je sat započeo čitanjem napisanih zadaća. Konstatirano je da su svi učenici u razredu napisali zadaću, a najuspješniji je par, osim detektivskog imenovanja i zahvalnice, dobio i zasluženi pljesak.

V.

Možemo nedvojbeno zaključiti da je motivacija učenika za rad izvan razreda učinkovit način stjecanja kvalitetnijeg znanja. Učitelj na taj način motivira učenike za rješavanje problema jezične prirode i potiče ga na bolju i uspješniju suradnju.

PREDNOSTI IGROKAZNE MOTIVACIJE

1. Nastava koja ima elemente zanimljivog i poticajnog učeniku je izrazito prihvatljiva jer nastavne sadržaje uči s lakoćom.
2. Učenje kroz igru je brže i kvalitetnije.
3. Igre otvara različite mogućnosti za prihvaćanje sadržaja svih područja u okviru nastavnog predmeta Hrvatski jezik.
4. U nastavnom procesu dolazi do pozitivnih ostvarenja unutar-predmetnih povezivanja.
5. Introvertirani se učenici lakše uključuju u tijek nastavnoga sata.
6. Učenici s hiperaktivnim karakteristikama mogu pozitivnije usmjeriti višak energije.
7. Sadržajna se razina igrokaza može promatrati s razine lingvometodičkog predloška.
8. Jezični su sadržaji učeniku ponekad izrazito monotoni i teški, a ovakvim pristupom postaju jednostavniji i brže se usvajaju.
9. Dijaloškom se formom otvara bogatstvo komunikacijskog svijeta i uči temeljnim komunikacijskim vještinama pomoću odgojnoga zadatka u nastavi.

LITERATURA

- Babić, Nada – Golem, Dinka – Jelčić, Dunja: *Dveri riječi, hrvatska čitanka za peti razred osnovne škole*, Profil, Zagreb, 2004.
- Bruning, Ludger – Saum, Tobias: *Suradničkim učenjem do uspješne nastave*, Naklada Kosinj, Zagreb, 2008.
- Gruić, Iva: *Prolaz u zamišljeni svijet*, Golden marketing, Zagreb, 2002.
- Galić-Jušić, Ines: *Djeca s teškoćama u učenju*, Ostvarenje, Lekenik, 2004.
- Kovačević, Manja: *Metodičko-književna motrišta*, Školske novine, Zagreb, 1997.
- Lekić, Ksenija – Migliaccio-Čučak, Norma – Radetić-Ivetić, Jadranka – Stanić, Dragica – Turkulin-Horvat, Marta – Vilić-Kolobarić, Ksenija: *Igram se, a učim*, Hrvatski centar za dramski odgoj, Pili-poslovi d.o.o., Zagreb, 2007.
- Pandžić, Vlado: *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi*, Profil, Zagreb, 2001.
- Pandžić, Vlado: *Putovima školske recepcije književnosti*, Profil, Zagreb, 2001.
- Pandžić, Vlado: *Sitni prilozi za povijest učenja i poučavanja govornišтва*, Redak, Split, 2007.
- Pandžić, Vlado: *Školske kazališne djelatnosti u Hrvatskoj*, Umjetnost i dijete, Zagreb, 1990, 5-6, str. 321-327.
- Rosandić, Dragutin: *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, Školska knjiga, Zagreb, 1986.
- Rosandić, Dragutin: *Novi metodički obzori*, Školske novine, Zagreb, 1993.
- Scher, Anna – Verall, Charles: *100+ ideja za dramu*, Hrvatski centar za dramski odgoj, Pili-poslovi d.o.o., Zagreb, 2005.
- Škuflić-Horvat, Ines: *Dramski odgoj djece u Hrvatskoj*, Umjetnost i dijete, Zagreb, 1995, 4/5/6, str. 257-266.
- Težak, Stjepko: *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
- Težak, Stjepko: *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 2*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.
- Wood, David: *Kako djeca misle i uče*, Educa, Zagreb, 1992.

USE OF CHILDREN DRAMA AS A MOTIVATION IN LANGUAGE LESSONS

SUMMARY

Learning through playing determines faster and more effective memorizing a teaching content. If a lesson contains interesting and motivating elements, it is extremely acceptable to a pupil.

An interesting motivation through children drama (role-playing) can be offered to the fifth graders. The appropriate language lesson can be easily taught afterwards.

Key words: motivation through drama, the fifth grade of the primary school, lesson structure, vocative lesson, noun declensions.